

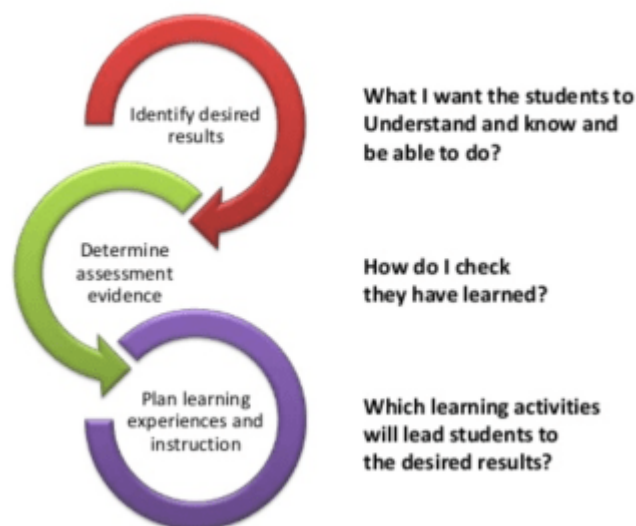
Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs werken toe naar een centraal eindexamen. Dit doen we vaak door met leerling stap voor stap de hoofdstukken of kerndoelen te behandelen, waarbij we beginnen bij 0... maar wat wordt er uiteindelijk van leerling verwacht? Net als bij het in elkaar zetten van een IKEA kast wil je als leerling graag weten wat het eindproduct is en op die manier kiezen in hoeverre je de handleiding nodig hebt en in hoeverre je tijd hebt voor andere dingen.

Ontwerp curriculum

Al hoewel er momenteel veel aan het veranderen is in het onderwijs, werken de leerlingen in het voortgezet onderwijs nog altijd toe naar een centraal eindexamen: Een schriftelijke, mondelinge, digitale of andere soort toets waarbij per vak wordt gekeken in hoeverre een leerling kent of kan wat [in de kerndoelen staat](#). Om leerlingen te helpen de kerndoelen voldoende te beheersen, ontwerp je op school- en vakgroepniveau een curriculum. Dit curriculum gaat meestal uit van de basis: Een leerling weet niks en moet nog alles leren. In de praktijk wordt vrijwel altijd duidelijk dat er leerlingen zijn die de leerstof snel oppakken of de leerstof al bijna volledig beheersen (denk bijvoorbeeld aan een native speaker bij het vak Engels): Hun puzzel is al af voordat zij die moeten gaan leggen. Als docent ga je dan al snel [bezig met differentiëren](#), om zo deze sterke leerlingen uit te dagen. We creëren dus een één *aanbod* en maken daarop soms een uitzondering. Wat als we uitgaan van de *vraag*?

Terugdenken

The Backward Design Process

Je zou kunnen terugdenken vanaf het eindpunt, in plaats van vooruit denken vanaf het beginpunt. Oftewel bedenken wat leerlingen uiteindelijk moeten kennen en kunnen en daar ook beginnen met de leerlingen: wat kennen of kunnen je leerlingen al? Een manier om dit te meten is door leerlingen aan het begin van het leerjaar een eindexamen te laten maken om zo voor jezelf en je leerlingen inzichtelijk te maken waar zijn staan ten opzichte van het einddoel. Ook wordt het het voor leerlingen zo een stuk duidelijk wát het

einddoel is. Vanuit dit punt kun je vervolgens je curriculum ontwerpen. Terugdenken vanaf het eindpunt: Backwards Design.

Keuzes voor leerlingen

Het eindexamen meet niet alles, er is vaak een selectie gemaakt. Een goed idee kan daarom zijn om per kerndoel of onderwerp een aantal [formatieve vragen](#) klaar te zetten: Op die manier weet je zeker dat je alle kennis en vaardigheden test. Vervolgens komt de vraag op welke manier je je curriculum zo kan inrichten dat je rekening houdt met de verschillen. Kan je als vakgroep - en school - je onderwijs of rooster zo inrichten dat leerlingen [de keuze hebben waar zij aansluiten en waar niet](#)? Mag een leerling het vak op een hoger niveau volgen? Of concreter: Mag een leerling een jaar eerder examen doen? Of minder lessen volgen, om deze tijd te gebruiken voor een ander vak of interessant project? Bij al deze keuzes is het voor de eindexamenklassen belangrijk dat je hiervoor de ruimte creëert: [wees kritisch op je Programma van Toetsing en Afsluiting](#) (PTA).

Wat is het einddoel?

Uiteraard bestaat je curriculum vaak uit meer dan alleen de kerndoelen. Het zou dan ook zonde zijn om de keuze van een leerling enkel af te laten hangen van in hoeverre hij of zij de kerndoelen beheerst. Wel is het goed om scherp te zijn om wat leerlingen precies moeten kennen en kunnen, wat zij al kennen en kunnen, wat zij dus nog moeten leren en wat dat dan betekent voor het onderwijsaanbod en de manier waarop zij daarmee om kunnen gaan. Ga het gesprek aan met een leerling: Waar wilt hij of zij naartoe werken? Hoe gaat dan zijn of haar diploma en portfolio er uit zien? Welke keuzes kan hij of zij daarbij het beste maken? Uiteraard is het daarbij belangrijk om niet de algemene ontwikkeling van leerlingen te vergeten én er voor te zorgen dat je de leerlingen [bekend maakt met het onbekende](#). Het gaat dus om ruimte creëren waar mogelijk en wenselijk; dring leerlingen geen handleiding op als zij die niet nodig hebben.